

Υπόθεση C-241/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

6 Απριλίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

5 Απριλίου 2022

Αναιρεσείων:

Advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αναίρεση υπέρ του νόμου την οποία άσκησε ο Advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden [γενικός εισαγγελέας στο Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών] κατά διάταξης του Rechtbank Gelderland [πλημμελειοδικείου του Gelderland, Κάτω Χώρες], με την οποία το εν λόγω δικαστήριο, κατόπιν προσφυγής του Officier van justitie [εισαγγελέα, Κάτω Χώρες], ακύρωσε τη διάταξη του Rechter-commissaris [ανακριτή, Κάτω Χώρες] –με την οποία είχε απορριφθεί η αίτηση του εισαγγελέα προς τον ανακριτή για τη χορήγηση άδειας να ζητήσει ιστορικά δεδομένα– και δέχθηκε την αίτηση του εισαγγελέα

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Προδικαστική παραπομπή δυνάμει του άρθρου 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', ΣΛΕΕ σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/58/EK και την ερμηνεία των εννοιών «σοβαρά αδικήματα» και «σοβαρό έγκλημα», καθώς και σχετικά με τη δυνατότητα πρόσβασης των δημόσιων αρχών σε δεδομένα κίνησης και θέσης (τα οποία δεν αποτελούν αποκλειστικά και μόνο δεδομένα ταυτοποίησης)

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/58/EK νομοθετικά μέτρα που αφορούν την απόκτηση πρόσβασης από τις δημόσιες αρχές σε δεδομένα κίνησης και θέσης (συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων ταυτοποίησης) στο πλαίσιο της πρόληψης, της διερεύνησης, της διαπίστωσης και της δίωξης ποινικών αδικημάτων, εφόσον η παροχή πρόσβασης αφορά δεδομένα των οποίων η διατήρηση δεν πραγματοποιείται βάσει νομοθετικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, αλλά, από τον πάροχο, σε διαφορετική βάση;

2. α) Αποτελούν οι έννοιες «σοβαρά αδικήματα» και «σοβαρό έγκλημα», οι οποίες χρησιμοποιούνται στις αποφάσεις του Δικαστηρίου που μνημονεύονται στην απόφαση περί παραπομπής, αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης ή εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να ορίζουν οι ίδιες τις έννοιες αυτές αναλυτικότερα;

β) Εφόσον πρόκειται για αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης, με ποιον τρόπο μπορεί να διαπιστωθεί ότι πρόκειται για «σοβαρό αδικήμα» ή «σοβαρό έγκλημα»;

3. Επιτρέπεται η απόκτηση πρόσβασης από τις δημόσιες αρχές σε δεδομένα κίνησης και θέσης (τα οποία δεν αποτελούν αποκλειστικά και μόνο δεδομένα ταυτοποίησης), με σκοπό την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διαπίστωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, στο πλαίσιο της οδηγίας 2002/58/EK, όταν δεν συντρέχει περίπτωση σοβαρού αδικήματος και/ή σοβαρού εγκλήματος, ήτοι όταν η παροχή πρόσβασης στα δεδομένα αυτά, σε συγκεκριμένη περίπτωση, συνεπάγεται –όπως μπορεί να υποτεθεί– μόνον ήσσονος σημασίας επέμβαση, ιδίως στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής του χρήστη κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2002/58/EK;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες), άρθρα 1, 2, 3, 5, 6, 9 και άρθρο 15, παράγραφος 1

Οδηγία 2006/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK

Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών

Σχετική νομολογία του Δικαστηρίου

Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2018, Ministerio Fiscal (C-207/16, EU:C:2018:788)

Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, Prokuratuur (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με πρόσβαση σε ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (C-746/18, EU:C:2021:152)

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Tele2 Sverige και Watson κ.λπ. (C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970)

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, La Quadrature du Net κ.λπ. (C-511/18, C-512/18 και C-520/18, EU:C:2020:791)

Απόφαση της 8ης Απριλίου 2014, Digital Rights Ireland κ.λπ. (C-293/12 και C-594/12, EU:C:2014:238)

Απόφαση του ΕΔΔΑ της 4ης Δεκεμβρίου 2015, Zakharov κατά Ρωσίας (CE:ECHR:2015:1204JUD004714306)

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Wetboek van Strafvordering [κώδικας ποινικής δικονομίας], άρθρο 67, παράγραφος 1, άρθρο 126bb, άρθρο 126cc, παράγραφοι 1 έως 3, άρθρο 126dd, παράγραφος 1, άρθρα 126n, 126na, 126ng, 126ni, 126u, 126ua, 126ug, 126ui, 126zh, 126zi, 126zja, 126zo, 126zh, 138g, 138h και 149b

Besluit van 3 augustus 2004 houdende aanwijzing van de gegevens over een gebruiker en het telecommunicatie-verkeer met betrekking tot die gebruiker die van een aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk of een openbare telecommunicatiedienst kunnen worden gevorderd [κανονιστική απόφαση της 3ης Αυγούστου 2004 για τον καθορισμό των δεδομένων τα οποία αφορούν έναν χρήστη και τις τηλεπικοινωνιακές συνδιαλέξεις του χρήστη αυτού, και τα οποία μπορούν να ζητούνται από τους παρόχους δημόσιων δικτύων τηλεπικοινωνιών ή δημόσιων υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών], άρθρα 1 και 2

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Στις 10 Σεπτεμβρίου 2021, ο εισαγγελέας υπέβαλε στον ανακριτή αίτηση χορήγησης άδειας για να ζητήσει ιστορικά/μελλοντικά δεδομένα σχετικά με χρήστη υπηρεσίας επικοινωνιών, καθώς και σχετικά με τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του εν λόγω χρήστη με ολλανδικό αριθμό κινητού τηλεφώνου κατά το χρονικό διάστημα από 9 έως 12 Αυγούστου 2021.
- 2 Με διάταξη της 15ης Σεπτεμβρίου 2021, ο ανακριτής απέρριψε την εν λόγω αίτηση.

- 3 Στις 16 Σεπτεμβρίου 2021, ο εισαγγελέας άσκησε προσφυγή ενώπιον του Rechtbank Gelderland [πλημμελειοδικείου του Gelderland, Κάτω Χώρες].
- 4 Κατόπιν τούτου, το Raadkamer van de rechtbank Gelderland [δικαστικό συμβούλιο του πλημμελειοδικείου του Gelderland, Κάτω Χώρες] ακύρωσε τη διάταξη του ανακριτή και δέχθηκε την αίτηση του εισαγγελέα.

Λόγος αναιρέσεως

- 5 Ο Advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden [γενικός εισαγγελέας στο Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών] άσκησε αναίρεση υπέρ του νόμου κατά της διάταξης του Raadkamer van de rechtbank Gelderland [δικαστικού συμβουλίου του πλημμελειοδικείου του Gelderland]. Ως λόγο άσκησης της αναίρεσης προβάλλει την ασάφεια που έχει προκύψει στην πράξη όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής υπό τις οποίες ο εισαγγελέας μπορεί να ζητεί την παροχή δεδομένων κίνησης και θέσης ενός χρήστη υπηρεσίας επικοινωνιών. Ειδικότερα, τίθεται το ζήτημα ποιες απαιτήσεις απορρέουν από την οδηγία 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και από τη σχετική με την οδηγία αυτή νομολογία του Δικαστηρίου.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 6 Η οδηγία 2002/58/EK ρυθμίζει τη διάθεση και τη διατήρηση των δεδομένων κίνησης και θέσης, καθώς και των δεδομένων ταυτοποίησης, από τους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Συναφώς, το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής αφορά τα νομοθετικά μέτρα τα οποία μπορούν να θεσπίζουν τα κράτη μέλη σχετικά με τη διατήρηση των δεδομένων για ορισμένο χρονικό διάστημα, με σκοπό την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διαπίστωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων.
- 7 Ο Wetboek van Strafvordering δεν επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών γενική υποχρέωση διατήρησης. Οι διατάξεις σχετικά με τις (γενικές) προθεσμίες διατήρησης που προβλέπονταν στον Telecommunicatiewet [νόμο περί τηλεπικοινωνιών], για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, τέθηκαν εκτός ισχύος δικαστικώς, επειδή η οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων κηρύχθηκε ανίσχυρη (οδηγία 2006/24/EK, προμνησθείσα απόφαση Digital Rights Ireland κ.λπ.). Κατά συνέπεια, οι αρμοδιότητες που προβλέπονται στον Wetboek van Strafvordering σχετικά με την υποβολή αίτησης παροχής δεδομένων κίνησης και θέσης, καθώς και δεδομένων ταυτοποίησης, έχουν εφαρμογή για δεδομένα που συλλέγονται και διατηρούνται σε βάση διαφορετική από τις εν λόγω νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες έχουν παύσει να ισχύουν (για παράδειγμα, σε συμβατική βάση).

- 8 Δεδομένου ότι ορισμένες διατάξεις του Telecommunicatiewet έχουν παύσει να ισχύουν, είναι σημαντικό για το αιτούν δικαστήριο να διευκρινισθεί αν οι επισημάνσεις του Δικαστηρίου στις προμνησθείσες αποφάσεις Prokuratuur (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με πρόσβαση σε ηλεκτρονικές επικοινωνίες), Tele2 Sverige και Watson κ.λπ., La Quadrature du Net κ.λπ. και Ministerio Fiscal σχετικά με την πρόσβαση σε δεδομένα κίνησης και θέσης (καθώς και σε δεδομένα ταυτοποίησης), καθώς και σχετικά με την αρχή της αναλογικότητας που πρέπει να τηρείται στο πλαίσιο αυτό, αφορούν μόνον τα δεδομένα που διατηρούνται βάσει νομοθετικών μέτρων που έχουν θεσπιστεί από κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK ή και τα δεδομένα των οποίων η διατήρηση στηρίζεται σε άλλη βάση, όπως σε συμβατική βάση.
- 9 Λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από την οδηγία 2002/58/EK σκοπού, της διατύπωσης του άρθρου 5 της οδηγίας αυτής, από την οποία συνάγεται ότι τα νομοθετικά μέτρα μπορούν να αφορούν και την πρόσβαση σε δεδομένα κίνησης, καθώς και των επισημάνσεων του Δικαστηρίου στη σκέψη 113 της προμνησθείσας απόφασης Tele2 Sverige και Watson κ.λπ., κατά την οποία οι προϋποθέσεις πρόσβασης στα διατηρούμενα δεδομένα κίνησης και θέσης είναι ανεξάρτητες «της εκτάσεως της υποχρεώσεως διατηρήσεως δεδομένων που επιβάλλεται στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών», το αιτούν δικαστήριο είναι της άποψης ότι η εν λόγω νομολογία, κατά το μέτρο που αφορά την παροχή πρόσβασης στα δεδομένα αυτά, εφαρμόζεται και στα δεδομένα των οποίων η διατήρηση στηρίζεται σε βάση διαφορετική από τα νομοθετικά μέτρα κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK.
- 10 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι έννοιες «σοβαρά αδικήματα» και «σοβαρό έγκλημα», επί των οποίων στηρίζεται η σχετική με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK νομολογία, συνιστούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης ή αν εναπόκειται στα κράτη μέλη να τις ορίζουν τα ίδια αναλυτικότερα.
- 11 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι η οδηγία 2002/58/EK μνημονεύει αποκλειστικά και μόνο στο άρθρο 15, παράγραφος 1, «την πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων», χωρίς να διευκρινίζει, στο πλαίσιο αυτό, την έννοια των «ποινικών αδικημάτων». Στην εν λόγω οδηγία δεν απαντούν οι έννοιες «σοβαρά αδικήματα» και «σοβαρό έγκλημα», οι οποίες χρησιμοποιούνται στη νομολογία του Δικαστηρίου.
- 12 Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την παροχή πρόσβασης σε δεδομένα κίνησης και θέσης [ιδίως από τις προμνησθείσες αποφάσεις Tele2 Sverige και Watson κ.λπ., Ministerio Fiscal, La Quadrature du Net κ.λπ., καθώς και Prokuratuur (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με πρόσβαση σε ηλεκτρονικές επικοινωνίες)] προκύπτει ότι εναπόκειται στα αιτούντα δικαστήρια να εξετάζουν αν και σε ποιον βαθμό οι εθνικοί κανόνες, μεταξύ άλλων, σχετικά με την πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα συνάδουν με τις απαιτήσεις που απορρέουν

από το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK. Ωστόσο, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν προβλέπει κριτήρια τα οποία θα ήταν σημαντικά αν, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, έπρεπε να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσον έχει διαπραχθεί σοβαρό αδίκημα ή σοβαρό έγκλημα. Συνεπώς, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι έννοιες «σοβαρά αδικήματα» και «σοβαρό έγκλημα», που χρησιμοποιούνται στη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης.

- 13 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι δημόσιες αρχές μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δεδομένα κίνησης και θέσης (τα οποία δεν αποτελούν αποκλειστικά δεδομένα ταυτοποίησης) ακόμη και στις περιπτώσεις λιγότερο σοβαρών αδικημάτων ή λιγότερο σοβαρών εγκλημάτων, εφόσον η παροχή πρόσβασης στα δεδομένα αυτά συνεπάγεται ήσσονος μόνο σημασίας επέμβαση, ιδίως στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής του χρήστη.
- 14 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση, λαμβανομένων υπόψη των επισημάνσεων που περιλαμβάνονται στην προμνησθείσα νομολογία του Δικαστηρίου [και ιδίως στις αποφάσεις *Ministerio Fiscal* και *Prokuratuur* (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με πρόσβαση σε ηλεκτρονικές επικοινωνίες)] σχετικά με την αρχή της αναλογικότητας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, όπως προκύπτει από την ερμηνεία της αρχής της αναλογικότητας από το Δικαστήριο, η πρόσβαση των δημόσιων αρχών σε δεδομένα που διατηρούνται από πάροχο υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών μπορεί να δικαιολογείται από τον σκοπό της πρόληψης, της διερεύνησης, της διαπίστωσης και της δίωξης ποινικών αδικημάτων εν γένει, εφόσον η παροχή της πρόσβασης αυτής σε συγκεκριμένη περίπτωση δεν συνεπάγεται επέμβαση ή σοβαρή παρέμβαση (ιδίως) στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Ως εκ τούτου, η παροχή πρόσβασης δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας στην περίπτωση κατά την οποία έχει διαπραχθεί ποινικό αδίκημα εν γένει, χωρίς αυτό να μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σοβαρό» υπό την ανωτέρω έννοια.